

Oponentský posudek na diplomovou práci Petra Netopila *Sorel a Spengler: Ke kořenům dekadence*

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu pojetí dekadence u dvou polozapomenutých myslitelů přelomu 19. a 20. století, Georgese Sorela a Oswalda Spenglera. Netopil téma dekadence a úpadku společnosti u obou autorů zkoumá z různých perspektiv, přičemž důraz klade na to, jak přispěli k formování ideologií, jako je fašismus a nacismus. Práce ukazuje Sorelovy a Spenglerovy odlišné, ale zároveň v mnohém podobné pohledy na dekadenci, její příčiny, projevy a možnosti nápravy.

Práce se skládá ze čtyř kapitol, úvodu, shrnutí použitých pramenů a literatury a závěru. Struktura práce je logická. Úvodní část vysvětluje historický a intelektuální kontext, ve kterém oba autoři působili a k němuž se obraceli. Poukazuje na Fin de siècle jako na období hlubokého pesimismu a pocitu úpadku, což se odrazilo v intelektuální kultuře té doby.

Následující kapitola je věnována samotnému konceptu dekadence a proměnám myšlení Georgese Sorela a Oswalda Spenglera. Oba autoři považovali dekadenci za ústřední téma svého díla, avšak přistupovali k ní z různých úhlů pohledu. Georges Sorel byl inspirován proudhonovskou tradicí a jeho pojetí dekadence se soustředilo na morální stránku života a hodnoty, které se v moderní společnosti vytrácely. Klíčovým konceptem v Sorelově myšlení měl být pojem *ricorso*, který převzal od italského filozofa Giambattista Vica. Ricorso označuje historický zlom, během kterého dochází k morální regeneraci společnosti. Pro Sorela bylo ricorso návratem k primitivnějšímu stavu společnosti, který měl uvolnit nahromaděné morální energie a zvrátit dekadenci. Tento proces měl být umožněn prostřednictvím revolučního násilí a hrdinské činnosti proletariátu. Naproti tomu Oswald Spengler stavěl svou filozofii dějin na jejich cyklickém pojetí a biologizujícím náhledu. Spengler viděl civilizace jako živé organismy, které procházejí fázemi růstu, vrcholu a nevyhnutelného úpadku. Z toho důvodu Spengler odmítal možnost revitalizace civilizace a věřil, že úpadek je přirozený a nevyhnutelný proces. Civilizace podle něj přechází z fáze „Kultury“, která je obdobím tvořivosti, do fáze „Civilizace“, která je obdobím mechanizace a úpadku.

Druhá kapitola se zaměřuje na příčiny dekadence u obou autorů. Zatímco Sorel viděl příčiny dekadence především v úpadku morálních hodnot a vzestupu materialismu a intelektuálního, Spengler identifikoval příčiny dekadence ve vnitřní logice civilizací, které podle něj nevyhnutelně procházejí cykly růstu, vrcholu a úpadku. Následující kapitola shrnuje symptomy či příznaky dekadence, jak je chápali oba autoři. Sorel viděl příznaky dekadence v narůstajícím materialismu, intelektuálním a ztrátě duchovních hodnot. Dekadentní společnost podle něj upřednostňuje pohodlí a konzumní životní styl na úkor ctností, jako jsou odvaha, čest a tvrdá práce. Spengler identifikoval příznaky dekadence v mechanizaci a technologizaci společnosti, které vedou k ztrátě duchovnosti a tvůrčí vitality.

Poslední kapitola se věnuje otázce možného východiska z dekadence. Pro Sorela bylo východiskem z dekadence revoluční násilí a generální stávka, které měly vést k morální regeneraci společnosti. Věřil, že proletariát je jedinou silou schopnou obnovit tradiční morální hodnoty a zvrátit úpadek společnosti. Naproti tomu, Spengler byl ve svém pohledu na dekadenci pesimističtější. Věřil, že úpadek civilizace je nevyhnutelný a nelze jej zvrátit. Přesto však spatřoval možnost zachování určitých hodnot prostřednictvím silného vůdcovství a autoritativního státu, který by vedl společnost v období úpadku.

Zhodnocení práce

Předně je nutné uznat, že autor si zvolil zajímavé a vzhledem k současnému vzruchu „úpadkologie“ nejenom v českých (pseudo)intelektuálních kruzích důležité téma. Netopil se však, kromě jedné zmínky Miroslava Bárty, neobrací k současnosti, ale zajímá se o myšlení dvou klasiků úpadkologie,

Spenglera a Sorela. Je také nutné uznat, že práce je pečlivě zpracovaná. Autor projevil hluboký zájem o myšlení obou autorů a prokázal, že se orientuje i v poměrně rozsáhlé sekundární literatuře věnované Sorelovu a Spenglerovu myšlení.

Na druhou stranu, práce má i některé slabiny. Jednou z nich je i samotná povaha práce. Autor záměr práce definuje jako „intelektuální konceptualizaci dekadence“ (str. 2) a ve svém výkladu klade velký důraz na historický a kulturní kontext obou autorů, což je u tohoto typu práce nutné. Práce je tak spíše než „konceptualizací dekadence“ srovnáním intelektuálních biografí dvou autorů, kteří zhruba ve stejné době psali o dekadenci. Problém není v tom, že by intelektuální biografie či srovnání dvou autorů nebyla legitimním žánrem. Ten spočívá spíše v tom, jak k ní autor přistoupil. Nemohu se ubránit dojmu, že spíše než, aby byly porovnány, jsou koncepce obou autorů často položeny vedle sebe bez hlubší analýzy jejich východisek a závěrů. Ostatně sám autor na několika místech připouští, že podobnosti a shody v myšlení obou autorů jsou spíše povrchní a vyjádřením jistého ducha doba. Práci tak, dle mého mínění, škodí to, co nemohu nazvat jinak než nedostatečnou hloubkou analýzy a ulpěním na povrchu, které je nakonec – možná – dáno přílišnou odlišností myšlenkového světa obou autorů, kteří se prolínají v tom, že podobně prožívají emoce jedné epochy. To je však na srovnání příliš málo.

I přes uvedené výtky a se zvláštním zřetelem na pečlivé zpracování práce a autorův nepochybný zápal navrhuji práci k obhajobě s hodnocením **dobrým**.

V Praze 3. 9. 2024

Mgr. Jan Bíba, Ph.D.